

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

N. IORGA. — «Zece Maiu».

ZOE G. FRASIN. — Seara (poesie).

I. CIOCÎRLAN. — Două suflete (nuvelă).

I. DRAGOSLAV. — Nu era un pic de nour... Pe un puî de rîndunică... (poesii).

CRONICA :

N. IORGA. — Știri nouă despre serbarea lui Ștefan-cel-Mare. — «Principatele romîne sub ocupația rusească» (I. C. Filitti).

IL. CHENDI. — «Hora Ardealului» (o rectificare).

I. SCURTU. — Concertul Societății «Carmen». — «Metrica lui Eminescu» (Al. Bogdan). — D. G. Panu și «ziarismul».

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA“

AU APARUT:

DRUM și POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

C. SANDU

A apărut:

ISTORIA LUI ȘTEFAN-CEL-MARE

POVESTITA POPORULUI ROMÂNESC

DE

N. IORGA

ȘI

tipărită pe cheltuiala Ministerului de Instrucție Publică.

SUMARUL:

- CARTEA I. — Țara Moldovei până la Ștefan-cel-Mare.
- » II. — Tatăl lui Ștefan-Vodă. Tineretea lui Ștefan.
  - » III. — Domnia lui Ștefan-cel-Mare până la luptele cu Turcii (1457—75).
  - » IV. — Luptele cu Turcii.
  - » V. — Cei din urmă ani din viața lui Ștefan-cel-Mare.
  - » VI. — Moștenirea lui Ștefan-cel-Mare.
  - » VII. — Amintirea lui Ștefan-cel-Mare.

De vânzare la toate librăriile din țară.

Pretul: { Ediția populară 75 de bani
{   ,   de lux lei 2.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 6 Lei pe an
--	---------------------------	----------------------------

„ZECE MAIU“

«Zece Maiu» e același, dar el se schimbă neconținut. Înfățișarea se repetă din an în an, dar înțelesul, însemnătatea, serioșitatea serbării naționale tot crește. Și în felul cum ea e privită, și în duișoșia privirilor ce urmăresc puterea țerii ce se desfășură scinteietoare supt soarele de primăvară, și în respectul pentru persoana regală, și în căldura ce se aprinde în inimile tuturoră cînd steaguri trec după steaguri — căldură ce nu se cheltuiește, după firea aleasă a Romînului, scump la vorbă, în zgomotoase strigăte de «Trăiască» sau în «urale» căzăcești, — în toate acestea se vădește o innaintare în cultura inimii, în purificarea sufletului, în simțul solidarității naționale. Această schimbare trebuie recunoscută și salutată ca unul din multele semne ale unui viitor mai bun.

*

De foarte departe, din trecutul de flori de April al copilăriei aud coruri naive și stîngace care vestesc unui mare oraș năpădit de străini neatîrnarea Țerii. Copiii mici și mai mari străbat stradele și cîntă: e o colindă nouă, nu la pragul vre-unui nou an, ci la pragul unei vremi nouă. În aceste cîntece se spune că ostașii României au invins și că ei și-au învrednicit pămîntul de a fi liber. Din cutare cerdac privește și ascultă, ușurat în nenorocirea lui, un rănit cu mina legată sau sprijinit în cîrji: supt chipiul lui glorios, ochii aprinși de amintiri, scipitori de mîndrie spun și ei că da, cu adevărat România nu mai are stăpin; cu siguranța aceasta a căzut el în ziua cea mare pe roșia pajiște a cîmpului de război. România a înviat, spun copiii, răspîndind în aerul de Maiu mireazma glasurilor lor dulci. Cu adevărat a înviat, răspunde cine poate ști mai bine aceasta, — rănitul.

Era încă ieri vremea bună și caldă, cînd în palate, în case și în căsuțe se sorbiau ziarele pline de știri răsunătoare și împodobite cu chipurile celor ce plătiseră cu viața soarta norocoasă a luptelor. Ochi în care

mîndria scinteia pîntre lacrimi urmăriau ostaşii cu opincî şi căciulă, cari plecau, pilcuri-pilcuri, la drum lung şi greu, cu faţa adinc serioasă, întipărită de evlavie pe care o au credincioşii cari calcă pe lespezile pridvorului unei biserici. Mînile harnice făceau, ziua şi seara, scamă albă, moale pentru trupurile tinere spircuite de săbii şi străbătute de gloanţe. «Zece Maiu» fusese întăiu în toate inimile, şi de aceia el e aşa de bine primit cînd se desfăşoară sărăcăcios şi nedeprius pe stradele prăfoase ale oraşului cucerit de Evreime.

*

Peste cîtiva ani însă, iată alt «Zece Maiu». Popoarele cu cultura încă nedesăvirşită pot să aibă frumoase avînturi în clipele mari, dar a prăznuî după cuviinţă simbolele, a-şi aminti cu recunoştinţă de jertfele, aşa de adevărate şi de dureroase, care s'au adus, a privi în viitor prin conştiinţa luminătoare a prezentului, — această înaltă însuşire o dă numai cultura îndeplinită în chip armonic şi răspîndită asupra tuturora. Decî, în curînd, «luptele politice», adevărate hărţuirile sălbatece între citeva mîi de oameni lacomî de cînst, lacomî de putere şi lacomî de bani, sforăiturile dramatice din parlament, intrigile turco-greceşti din culise, zbieretele de aramă ale ziarelor de scandal, de minciuni şi ofense, frămîntările alegerilor, au stăpînit luarea aminte a tuturora. Eroii nu mai erau cei ce întovărăşiseră la asalt pe purtătorii steagului tricolor, nu, ci cutare gură-mare din Cameră sau cutare gură-spurcată din redacţii. Serbarea naţională trecuse în sama oficialilor, cari aveau datoria să o facă şi pe aceasta: ei se îmbrăcau în fracuri, puneau clacurile în cap, se înzorzonau cu decoraţiile ce răsplăteau servicii necunoscute. Regele era socotit că vine după program; înaintea lui treceau după program trupele. Mulţimea din mahalale se revărsa la centru şi dădea lupte cu gardişti, cari se îmbrînceau mitocăneşte cu mitocanii. Lumea aleasă: politicianii în opoziţie, intelectualii (vă rog!), spiritele fără prejudecăţi (şi fără materia cenuşie în care, pe lingă alte lucruri ale minţii, se înrădăcinează prejudecăţile), sfetnicii desinteresaţi ai publicului, toţi radicalii, socialiştii, anarhiştii, înaintaştii, blasaştii şi, într'un cuvînt, toţi snobii, toţi *infumuraştii*, toţi puturoşii, toată leota de oameni mari neînţeleşi, — stăteau de depărte şi zimbiau. «Ce guvern, ce oaste»: «de ce nu s'ar lăsa bietele fiinţi chinuite în casarmă la plugul, la turma şi la căruţa lor», suspinau visătorii, — snobi şi ei pînă peste urechi! Iar alături cu Bulgarii rahagii, cari-şi strigaau marfa cu acele cuvinte de «rahat cu apă rece», care au inspirat pe atîţia bărbaţi duhlii, vînzătorii de gazete răspîndiau foaia «Adevărul», în nu-

măr încadrat cu negru și cuprinzînd articole și ilustrații, care ar fi dus ori-unde aiurea pe autorii lor — cu cea mai mare dreptate — la ștreang sau la pușcărie !

*

Alt «Zece Maiu», acum cîteva zile. Încă de la ceasul hotărit, toată lumea aproape e în tribune ; biletele s'au împărțit rău, dar în îmbrăcăminte, în atitudine, se vede măsură și cuviință. Vorbește tare numai cite un neobișnuit al serbării sau cite un original : e destulă tăcere ca să se audă scrișcatul roatelor pe nisip. Între asistenți se văd oameni politici cari nu sînt la putere și cari nu se uită pentru aceasta chiorș la tribuna din față, a oficialilor : ei înțeleg că «Zece Maiu» nu e pentru cutare miniștri sau pentru cutare partid, ci pentru tot ce am săvîrșit noi în silinți lungi de veacuri, pentru tot ceia ce am cîștigat, pentru tot ceia ce dorim și așteptăm.

Vin trăsurile diplomaților : tricornuri cu pene albe, fracuri hătute cu aur, șiruri de decorații, săbiuțe la coapse ; în tribuna oficială încep presintări, conciliabule, șoapte și gesturi. Departe, tunurile sună. Alt șirag de trăsuri ; vin miniștrii, cu pieptul străbătut de cordoanele roșii. Un semnal : jandarmii mătură hotărit și răpede lumea care a străbătut fără bilete. Supt soarele voios bulevardul rămîne liber.

Trăsura strălucitoare a Curții, cu vizitiil în roșu, cu lacheii în aur, aduce familia regală. Tăcerea și atenția în public e desăvîrșită. Iată Regina, cu părul alb, cu zîmbetul alb, cu lungă haină albă ; principesa Maria, care pare însăși zina acestei luni a lui Maiu, de lumină, de albastru și de trandafiri, principele Carol, grav-grav ca un militar și ca un moștenitor de Coroană, ce știe că a îndeplinit vrista de zece ani, principesa Elisabeta, care nu cedează în demnitate fratelui ei, pe cînd mica principesă Maria, zburdalnică și veselă ca o păsăruică din acele ce o privesc de pe statuia lui Ioan Heliade Rădulescu, amină hotărit pentru mai târziu toate grijile reprezentației.

O mișcare. Regele a sosit. Stăpinind puternic frumosul cal arab, el se așează lîngă bronzul Înnaintașului său Mihai-Vodă. Chipiul cu surguciul alb stăpînește lîngă sumeața căciulă. O lumină pare că se aprinde în strașnicii ochi ai strămoșului de sus : ai zice că înțelege, că recunoaște și e mîndru ; paloșul pare că zvîcnește în mina încleștată.

Regele, avînd îndată lîngă el pe Principele Ferdinand, în haina-i de general al roșiorilor, primește defilarea.

În tactul energetic al musicilor ce nu se văd, trec vînătorii grăbiți,

intr'un filfiit de pene negre pe pălăriuțele rotunde, asprii, severii dorobanți în albastru-negru, cu căciula de oaie neagră; trec tunurile, obuzurile, într'o zguduitură amenințătoare a metalului greoiu, pe cînd trîmbițele sună un marș legănat; trec roșiorii de foc purtînd stegulețile în mină, și sumbrii călărași, în sunetul goarnelor vioaie. A trecut un ceas și jumătate de cînd armele scînteie la soare, în revărsarea lor neconținută. Jandarmii călări trec în sclipirea de fulger a coifurilor, — și închid defilarea.

În pasul, în fața celor ce se întorc acasă vezi ca o impresie religioasă; pare că vin de la biserică sau, mai bine, pare că acei ostași pe care i-au văzut, au luptat și au învins în numele României.

Și astfel serbarea națională se înalță, se purifică, se îmbogățește an de an. Poate că mine chiar se va crede că însemnătatea ei a ajuns așa de covârșitoare, încît zăgazul de oficialitate se va rupe cu totul, și într'o largă cîmpie deschisă Regele României își va chema poporul întreg pentru ca să-i arăte cu mîndrie și iubire oastea, care asigură și făgăduiește.

N. IORGA.

S E A R A

În manta-i de purpură
Amurgul solemn ne-a cuprins;
Mesteacănii filfie;
De stele seninul e încins.

Și luna zărindu-ne
Sub arcuri de crengi argintii,
Ne spune poveștile-î;
Noi ridem, sburdalnici copii.

Din ochi dojenindu-ne,
Luceafărul tremură n zări;
Iar liniștea picură
Mister din văzduh pe cărări.

ZOE G. FRASIN.

DOUA SUFLETE

Eram oaspe în Covaci mai bine de o săptămână. Însetat de liniștea cuminte a satului în care am văzut lumina, nu mă înduram să mă depărtez nicăieri...

Căsuța mică de țară, livedea cu tovarășii ei cintăreți, lacul cu unda curată și umbrită depletoas ele sălcii..., mă ademeneau, mă fermecau iarăși. .

Într'una din zile rătăciam cu surioara prin ceriul tot în floare... Ea era veselă și guralivă ca privighetoarea în primă-vară...

Ș'încingea mijlocul subțirel în colan de flori alese, iar pe cap se ruga frumos să-i pun cununile ce le'mpleteam eu din mirositoare sulfină și simziană... O dulce amintire din copilărie... Atunci eram trei... Acum lipsește numai Mircea, prietenul nostru...

Ne trecuse prin minte același gând, se vede...

Cînd era să 'ntreb de tovarășul copilăriei noastre, surioara îmi luă înaintea.

— Mircea nu ți-a scris de mult?

— De cînd am venit în țară, n'am mai avut nici o veste de la el.

— Va să zică tu nu știi că ni-i vecin în Bujor?

— Cum se poate... Ți-a spus cine-va?..

— A fost în primă-vară pe la noi. Spunea că se așează definitiv aci la moșie.

Ne-a făgăduit c'o să ne mai viziteze și că ție o să-ți scrie; dar se vede că nu s'a lecuit, căci a uitat și de una și de alta...

— Ce, era bolnav?..

— Da, ca toți tinerii,.. artiști.

— Și mie să nu-mi scrie!

— A, nu te îngriji... E o boală de inimă.

— Ți-a spus el?

— Ași, se putea?.. Lucrul acesta nu se spune, prietenelor măi ales.

— Înțeleg... Voi fetele așa sunteți.

Bănuieți cite'n lună și'n soare...

— Dovadă de temeinicia bănuielii, e faptul că ne-a uitat pe toți... Ca să te'ncredințezi, du-te pe la el...

— Uite chiar mină o să-i fac surpriza. Dimineața în cîntatul ciocirleii, de-a măi mare dragul să trec peste dealuri...

— Nu uita însă de-a prinde tot firul povestii, căci am poftă să fac mare haz...

Pină a doua zi mi-a părut un an. Cînd se'nginau zorile, eram pe cărarea ce duce în Buior, la moșia prietenului meu...

După atîți ani, călcînd iară-și poticuțele mult dragi, întreaga copilărie s'arată aveau...

În cîteva clipe, retrăiiu iară-și acele timpuri atît de dragi...

Cînd firul aducerilor aminte se depănase mult, mult de tot, apropiindu-se de tortul fără farmec al proaspetei vieți, mă pomenii pe sprînceana Călugărei. Soarele ridicat pe umerii goi ai dealurilor din preajmă, a deschis mare ochiul lui dătător de viață... Jos pe vale se trezește satul în dimineață, iar sub Călugăra strălucește în bielșug de raze Schitul Brazi.

Ca să nu încunjur, lăsaiu drumul și apucaii pe cărarea ce duce drept la Schit. Scoborișul prin stîncile Călugărei îmi păru mai greu acum de cit altă dată, totuși îl făcui cu plăcere, ademenit de murmurul părăiașului din vale, în ale cărui unde îmi răcorii fața.

Din vad suiui treptele Monahului și intraii în Schit... Împrejurul bisericeței de piatră e liniște. Numai brazii din dreptul altarului își leagănă cetinea împodobită în boabe de rășină... Sub bolta îmbrățișărilor de ramuri ei, adăpostesc un monument de marmură: Un bătrîn pe patul de moarte și lingă el o fecioară veghiază ingenunchiată.

Doamne, cită durere e'ntipărită în chipul rece al femeii, care par'că veghiază la căpătiul celei mai scumpe ființi din lume. Ce maestru a dat atita vieață artei și în amintirea cui o fi cioplit?...

Dar în fața monumentului se zărește cine-va. M'apropiiu cu stieală. De pe marginea rece de marmoră se ridică un cap....

Era Mircea....

Scoaserăm cite un strigăt de mirare și alergînd unul spre altul ne îmbrățișarăm. Cînd ne-am revenit, eram amîndoi cu lacrimile'n ochi.

Nu știam acum ce să-l întreb și cum să încep. Nu-l văzusem de ani întregi, dar prea era schimbat.

Tot el intrerupse tăcerea, întrebîndu-mă de sănătate și de timpul sosirei mele în Covaci.

I-am răspuns multe, însă tot nu m'apropiaii cu vorba despre cei ascunși în monumentul unde era ingenunchiat.

Văzînd încurcătura în care mă găsiam, se întoarse spre chipurile de marmoră:

— Cum ți se par, dragă prietene?..

— O capo-doperă, iubite Mircea; mă interesează însă un lucru: cine-î maestrul și în amintirea cui sînt lucrate.

— Veî afla în curînd și una și alta.

Să mergem spre casă și pe drum îi voi istorisi tot.

După cum vei fi auzit poate, m'am întors din străinătate încă de astă toamnă. Sătul de viața șgomotoasă a orașelor mari, hotărîiu să mă așez aici la moșie, unde în liniștea aceasta curată, să-m închin viața artei, care m'a fermecat atît de mult. Prin postul Crăciunului îmi instalasem acum atelierul, împodobindu-l cu de toate, ca la ori-ce mare sculptor, dar nu începusem nimic nou să lucrez. Aveam ceva mărunțișuri neisprăvite și lucrăm la ele așa pe 'ndelete, în așteptarea unui subiect mai fericit. La dreptul vorbind, mă mai recream.

Dacă îți amintești, iarna trecută a fost la început cu multă zăpadă și poleiu. Printre zilele de lucru îmi plăcea să mă duc și după vînat. Umblam greu prin nămeții prea mari, dar mă simțiam bine, întărit.

Cu cite-va săptămîni innaintea Crăciunului, gîndiîu c'ar fi bine să adun ceva vînat. Știam că fac mare plăcere mamei, care păzise postul cu sfințenie.

Într'una din diminețele senine, moș Cirjă pușcașul s'abātu pe la mine. Așa ne fusese vorba. În guduratul și chelălăitul cînilor dornici de goană, eșirăm în piscul Poterașului.

Negura, ridicată de pe dealurile noastre, luneca pe văi în depărtări, minată de aripî de crivăț. În urma piclei care stăruise mult prin părțile noastre, rămăsese promoroacă din belșug. Totul era îmbrăcat în albul strălucitor, care-ți lua ochii în frîngerea razelor de soare...

Pădurea, o mare de spumă sclipitoare, ale cărei uriașe valuri se ridică și coboară, după unda dealurilor ce-o poartă în spate.

Toate buruienele moarte și innegrite de ger se 'mbrăcase acum în haină de argint, purtînd pe frunți cununî de diamante...

Mergeam așa n neștire pe dealuri, luîndu-mă doar după lătratu cînilor....

Moș Cirjă, purtînd mai multă grijă vînatului, se răslețise de mine și apucase pe sub coastă, după cum își știa rostul breslei.

Rămas singur, intraiu în pădure. La adăpostul bolților cercelate de chiciură, zăpada era mult mai mare și grea de purtat. Scoarța de poleiu nu era așa groasă și picioarele se cufundau mult. O vreme de vînat în inima codrilor la căprioare și mistreți, iar nu pe la marginî după epurî.

Cinii se depărtase mult. Abia le mai auziam bătaia pe văi în sus.

În loc să treacă peste vâlcică, după cum mă așteptam, ei luase în sus spre Birnova. M'apropiasem chiar mult în partea aceia, căci s'auziau bine ciocăniturile tăetorilor. Un epure scăpat din goana cînilor, s'arată pe malul păriului și-apoi o iea în copci spre pisc.

Venise de-a gata. Întind pușca și-l ieau la ochi. Cînd să trag însă, observ că nu departe, tot în bătaia puștii, se distinge un trup de om.

Lăsaiu epurile să-și vadă de drum, cu gînd că poate o da peste moș Cîrjă, iar eu mă îndreptaiu spre marginea pârului.

Lîngă tulpina unui călin cu ramurile atîrnate în omăt, stetea o copilă care ciugulea din boabele tufanului.

Într'o mină adunase un buchet de ciucuri roșii de căline, iar cu cealaltă încerca să prindă o rămurică ce atirna ceva mai sus...

M'apropiasem mult. La scîrțitul zăpezii, ea tresări și mă privi o o clipă. Obrajii fragezi se 'mbujorară, iar ochii mari albaștri se plecară în jos.

Un trup de o perfecțiune și-o gingășie rară. Mînele ei delicate, formele obrazului și trăsăturile nasului, ar fi ispitit pe cel mai de samă maestru din lume... Dar ochii, ah ochii, prietene... Un albastru ideal, umbrit de un răpitor tremurat de gene.

Și cînd te-ai gîndi, că această podoabă a făpturii era într'un costum de lucrătoare.

Din toamnă de cînd se începuse iar tăiatul Birnovei, văzusem pe toți lucrătorii ruși, cari veneau la curte după tain, și mai ales la circiună, unde beau zile întregi cu nevestele și copiii. Pe cît imi amintesc însă, chipul acesta îl vedeam pentru întăia oară...

Ochii aceștia, ar fi fost cu neputință să nu-mi fi atras luarea aminte ori urde i-ași fi zărit...

Și-am stat privind-o așa mult, mult de tot, fără să zic o vorbă. Simțiam că prezența mea o neliniștește și privirile mele lacome o ard...

Mă hotărîsem s'o întreb ceva, cînd numai iată că în capătul cărărușii ce se ridică din pîrau s'arată chipul unui bătrîn. Aceiași ochi, aceiași față cu trăsături desăvirșite. Liniștea întipărită pe chipul lui slăbit, albul curat al bărbiei bogate și cumînțenia ochilor aproape stinși îi dădeau o aureolă de profet.... Era îmbrăcat rusește, iar pe umăr purta un urcior mare cu apă....

Ajuns în sprinceana suișului, întinse mina tremurîndă spre copila care-î ajută să ridice povirnișul lunecos...

Scăpat de-asupra, se opri. Tovarășa îi luă vasul de pe umărul slăbit și începu urcușul spre bordeie, iar bătrînul răsufia ușurat.

Înainte de-a purcede pe urma copilei care se depărtase mult, își descoperi capul nins de ani și salută într'o rominească abia înțeleasă.

Mulțumind respectuos, i-am petrecut cu privirea pînă ce s'au pierdut prin desișul codrului.

În ziua aceea n'am vinat nimic. Am rătăcit numai cită-va vreme prin pădure, și apoi m'am ridicat la bordeie.

Voiam cu orî-ce chip să mă interesez, să aflu ceva despre acel bătrîn și copila ce-l însoția.

Cînd am întrebat pe pădurar, a rămas oarecum mirat că eu nu știu nimic despre acel Rus care stă pe moșia noastră, în Birnova, aproape de doi ani.

Îmi spuse atunci că bătrînul și cu copila care se crede că-i este fică sint veniți în pădure la tăiatul lemnelor încă din iarna trecută. Ceata de lucrători cu cari venise, în primăvară, au plecat. Bătrînul acesta însă s'a rugat de pădurar ca să pună cuvînt pe lingă stăpîna să le îngăduie a face vara în bordeiul ce locuiau. Maică-mea, știind că tăiatul pădurii o să mai țină cite-va ierni, se învoi. Și-au rămas stînd toată vara aci în inima codrului departe de lume. Nu se scoborau în sat decît rar de tot. De-ale mincării ce le trebuiau, rugau pe pădurar să le cumpere. Și-au trăit așa din economiile ce-au făcut în timpul lucrului de iarnă.

De altfel viața lor a mirat pe țăraniî cari i-au cunoscut. Nu ieșiau din bordeiul, pînă nu se încredințau că nu e ochiul de om prin pădure.

Atunci bătrînul s'așeza la o măsuță durată sub bradul din ușa bordeiului și scria toată ziua într'o carte mare, după cum zicea pădurarul, iar copila cetia cărți în altă limbă...

Cu începutul tăierii din anul acesta, au eșit iar la lucru: — dar nu se amestecară cu Rușii ceilalți, — cari, zic, nici nu pricep limba ce-o vorbește bătrînul.

În timpul ce pădurarul îmi povesti despre viața atit de curioasă a acestor două suflete, trecurăm chiar pe la bordeiul de sub brad, dar nu i-am mai văzut, n'au mai eșit la lucru.

Tirziu de tot, mă nemeri și moș Cîrjă cu care am plecat spre casă. Ne alesesem fiecare cu ceva în ziua aceea. Moșul purta cîțiva epuri în torba-i de vînătoare, iar eu în suflet chipul celor doi pribegî.

* * *

Trecuse o săptămînă. Timpul frumos și povestea celor două suflete mă ispătia să rătăcesc iar spre Bărnova. Soarele strălucia mîndru pe bolta lui senină. Potop de raze se frîngeau în cuprinsul îmbrăcat în alb, iar codrul dezmoțit scutura chiciura ce-i pleca cren-gile la pămînt...

Ciocăniturile de topoare încep să s'audă din ce în ce mai bine, în vreme ce căderile sgomotoase ale copacilor doborîți umpleau codrii de groază.

În murmur surd, în clocot prelung innălțau rugî de scăpare.

Trec cu greu peste trupurile doborite care-și încilcesc cren-gile în

imbrățișerile morții. Încetul cu încetul însă m'amestec în mulțimea de lucrători, cari fără milă doborău codrul la pământ...

În preajma bordeiului singuratic, deosebesc destul de bine chipul bătrînului și al copilei. Au dat jos un copac și-acum, în așteptarea de nouă puteri, se odihnesc pe trunchiul lui. Moșneagul sta nemișcat cu coatele proptite pe genunchi, privind pierdut în depărtări, iar tinăra-i tovarășă își curăța părul bălaiu de chiciura cernută de sus.

Tăietorii, văzîndu-mă în mijlocul lor, lăsară un moment lucrul și veniră să-mi jeluiască despre dragomanul lor. Îmi spuneau, mă rugau și eu le răspundeam, dar îți mărturisesc, nu știu ce..., căci eu nu vedeam de cit pe cei doi pribegi care-mi devenise așa de dragi...

Dar tăcerea topoarelor și a fierestraelor îi redeșteptă...

Bătrînul se sculă, și-și șterse ochii oftînd. Prinse apoi jogarul, care sună trist în tremurarea minei slăbite. Tovarășa prinse fierul de cel-alt capăt și lucrul începu.

Trăgeau din răspuțeri, dar fierăstrăul rumea încet și spor nu se vedea... O mină era prea crudă, prea plăpîndă și alta cu puterile stinse....

De bună samă că mă văzuse. Fliința mea de față îi stingheria, vedeam bine, dar nu-mi venia să mă depărtez de aceste suflete, pe cari aș fi voit să le mîngăi, să le fiu de-un sprijin cit de mic. Cu gînd de-a schimba cite-va vorbe, m'apropiasem mult de ei.

De-o parte a trunchiului stă bătrînul îngenunchiat, iar de ceialaltă copila cu mijlocul frînt, cumpănind fierul ascuțit care curmă încet...

Simțîndu-mă aproape, printre gîfîelile muncii peste puteri, bătrînul șopti ceva fetei, care duse mina repede la buzunarul cojocului.

Paza venise însă prea tirziu, căci apucasem a găsi ceva din titlul cărții scrisă în franțuzește. Numele autorului : Cropotchin, scris mare, făcu lumină în jurul vieței acestor ființe...

Nu mă înșelasem deci în bănuiala mea. În acești doi lucrători trudiți și neștiuți de nimeni, s'ascundeau două suflete mari, alese....

Acum nu-mi mai imputam stăruința de-a mă apropia de acești oameni...

Voiam să le fiu de ajutor, oferindu-le alte condițiuni de traiu...

Bușteanul retezat pînă dedesubt, se rostogoli pe zăpadă; iar fierăstrăul răsună în voe, scăpat din mînile ostenite.

Bătrînul, răsuflînd din greu, salută și se așează pe trunchiul scurtat. Copila însă rămase în picioare.... C'o mină apăra înaintea numelui Cropotchin, iar cu cealaltă stăpînea răsuflatul pripit al pieptului tinăr....

La salutul moșneagului răspunsei în franțuzește, rugindu-l tot o dată să-mi dea voie a-i face o întrebare.

Pribeगी rămaseră uimiți. Căutară unul la altul și-apoi mă priviră o clipă în față...

Vorba și privirile mele rugătoare li făcură rău...

Ochii copilei se umplu de lacrimi, și ea fugi în bordeiu. Bătrînul cercă să spue ceva, dar nu putu.

Plecă tremurător capul în jos, spre a-și ascunde ochii în lacrimi.

Am simțit atunci un moment de turburare sufletească pe care n-o puteam stăpîni. Inima-mi bătea cu atîta putere, în cît i-auziam zvîcniturile, iar mintea încurcată nu-mi îngăduia nici un început de vorbă.

Tot bătrînul a fost cel mai puternic în această luptă a sufletelor... Într'o franțuzească destul de curată, imi răspunse că dorința nestrămutată îi e de-a rămîne necunoscut pentru puținele zile ce va fi să mai aibă. Decî la ce folos destăinuirî?

Cercaiu să-l încredințez că nu voiam să răscolesc sufletele lor îndurerate, ci numai să capăt invoirea de-a le veni în ajutor, îndulcindu-le traiul prea aspru în condițiunile în cari se atlau...

...Răspunse că agonisesc în de-ajuns pentru nevoile vieții de azi și să-l iert că nu-mi poate primi ajutorul ce i-l oferiam cu atîta bună voință.

Sfirși în cele din urmă, sculîndu-se și cerîndu-mi voia de a se retrage lingă fiica sa...

Slab și gîrbov, trecu ca o umbră prin fața mea și dispăru închizînd ușa bordeiului...

...După çum vezi., lucrurile luaseră o întorsătură la care nu mă gîndisem. Mă durea faptul că prin stăruințele mele de-a le veni în ajutor, le făcusem mai mult rău, deschizînd rana singerîndă din sufletul lor îndurerat... Totuși am rămas nedumerit asupra tainei ce se ținea în jurul vieții acestor două suflete.

Fără indoială, că erau niște refugiați ruși...; de ce însă atîta chin, atîta depărtare de lumea binevoitoare... Aci erau la adăpost, erau departe de orî-ce urmă a despotismului care-î minase'n pribeगीe...

Bătrînul se simția poate ajuns la sfîrșitul acestei vieți chinuite..., dar copila lui, acel odor fără samăn, de ce-ar fi condamnat-o să se ofilească și să piară înaintea de vreme...?

... Cine nu și-ar fi închinat viața unei iubiri încălzită măcar numai de-o rază a ochilor ei de curată fecioară...?

Dar am văzut în urmă că aceiași a fost dorința amîndurora...

(va urma.)

I. CIOCÎRLAN.

 NU ERA UN PIC DE NOUR...

Nu era un pic de nour
 Pe întinsa bolt' albastră.
 Soarele eșind din zare,
 Roșu, îți bătea 'n fereastră.

Blind, cireși, vecinii casei,
 Îți zvriliau în geamuri floarea.
 Și pe-un ram de plop suptire
 Îți cînta privighitoarea.

În de dragul firii-aceștii
 Și vrînd casa ca să-ți măturî,
 Ai strîns storurile groase
 Și-ai deschis fereastra 'n lături.

Îndrăzneț, ca niciodată
 Am venit, tiptil, supt ramuri.
 Mi-am scris dorul pe o frunză
 Și-am dat frunza peste geamuri.

Ai cetit scrisul din frunză!..
 Te-ai făcut ca focu 'ndată;
 Te-ai uitat ciudat la mine
 Și puțin cam supărată.

Și pe vîntul dimineții,
 Ce-î copilul tău de casă,
 Mi-ai răspuns că sînt obraznic
 C'aș fi spus că ești frumoasă....

 PE UN PUIU DE RÎNDUNICĂ...

Pe un puiu de rîndunică
 Ți-am trimis o carte scrisă,
 Dar veni 'napoi și-mi spuse
 C'a găsit fereastra 'nchisă.

Ți-am trimis în urmă vîntul
 Cu o gingașă cîntare:
 El ducea cîntul iubirii
 Și mirosul drag de floare.

Și i-am zis să-ți spuie totul
 Și ce-a fost în foaia scrisă,
 Dar veni 'napoi cu vestea
 C'a găsit fereastra 'nchisă....

 ION DRĂGOSLAV.

CRONICĂ

Știri nouă despre serbarea lui Ștefan-cel-Mare. — La București va fi o procesie istorică. Ea se va alcătui din vre-o sută de călăreți în vechi veșminte sau în acele, veșnice, ale țeranului moldovean. Ștefan însuși, Vlad Tepeș, boierii își vor avea locul în fruntea alaiului, care va străbate stradele Capitalei de la grădina Cișmegiului până la șosea, unde chipurile amintitoare ale vitejilor de acum patru veacuri se vor pierde în desișul arborilor bogați din Iulie. Costumele au fost desemnate de pictorul Costin Petrescu, căruia i s'a încredințat și zugrăvirea unui portret al lui Ștefan, care se reproduce acum în cromolitografie și se va răspîndi în mai multe mii de exemplare. Lucrul veșmintelor ce trebuie pentru procesie s'a împărțit școlilor profesionale, care se întrec în pregătirea lor.

Orășeniî din Bacău vreau să aibă și ei serbarea lor. Fără a se adresa Statului — ceia ce e nou și frumos (de la Iași nu s'a făcut așa) — ei au ales un comitet și strîng bani de la mină la mină pentru a-și arăta în chip vrednic iubirea pentru întemeietorul adevărat și cel mai fericit apărător al Moldovei. În Județul Bacău se află, cum se știe, satul Borzești, de care spusele poporului leagă copilăria — ce se zice a fi fost ascunsă — a lui Ștefan: fapt este, că la Borzești se înalță până astăzi una din cele mai frumoase biserici ale eroului. Se va face deci o procesie la Borzești, unde, ori-cum, umbrei lui Ștefan îi place a se opri mai mult decît într'un loc oarecare; se va publica un album al bisericii, se vor împărți medalii și cărți postale amintitoare, în pregătirea cărora se va ținea în samă și adevărul și nevoile frumuseții. Organisorul prăznuirii e d. R. C. Porumbaru, din Letea.

D. Ioan C. Filitti, secretar de legatie, descrie, într'un volum frances. scris cu ușurință, ce au fost «Principatele romine supt ocupația rusească din 1828—34». Autorul întrebuintează și rapoarte diplomatice, austriace și frances, care nu erau cunoscute până acum. De și se scusă în Prefață că o să pară cetitorilor reacționar și rusofil, d. Filitti nu face alta decît că arată părțile bune — pe care nu le tăgăduiește nimeni — ale Regulamentului Organic, *constituția* noastră de la 1832 până la Convenția de la Paris și la Unire. In colo, din extrasele d-sale se vede și mai bine ce bucurie deosebită aveau Rușii cînd ni puteau strivi capul în noroiu, umilindu-ne. Chiselev, supt care s'a alcătuit Regulamentul, se deosebește intru aceasta onorabil de toți colegii săi: dar el era mai mult Frances ca suflet decît Muscal!

D. Filitti ar face bine, la alte publicații ale d-sale, să dea citații precise și să scrie numele proprii cu ortografia ce li se cuvine. Să-i cerem să scrie în romanește asupra lucrurilor românești, n'avem dreptul: d-sa știe mai bine în ce limbă poate face lucrări mai interesante.

N. IORGA.

«**Hora Ardealului**». *O rectificare*. — Sub titlul «Un concurs literar» d-l Coșbuc a publicat în «Familia» din 1902 (p. 227) un articol, reprodus și de alte ziare, în care a vorbit de poeziile naționaliste, apărute la anul 1848, în «Foaia pentru minte» din Brașov.

Făcînd istoricul uneia din aceste poezii, d. Coșbuc scria:

«*Eliade* i-a trimis [lui Barițiu] mai în vară un cîntec de cinci strofe scurte semnat «Un Român» și publicat la 15 Iunie, intitulat «Hora Ardealului», care a fost cîntat multă vreme în Ardeal pe melodia unei doine, dar n'a fost nici eroic, nici războinic și afară de versurile: «a sosit ziua dreptății, ziua sfînt'a libertății», n'are nimic din ce trebuie să aibă un cîntec național în vremuri de furtună. Interesant e acest cîntec numai într'atîta, că el a inspirat, unsprezece ani mai tîrziu, pe Alecsandri să scrie «Hora Unirei» și strofa 1 («Hai să dăm mină cu mină») e luată de-a gata, fără nici o schimbare, din «Hora Ardealului» a lui Eliade.»

Iată acum și textul «Horei» menționate:

Hai să dăm mină cu mină
Ceî cu inimă romînă.
Să 'nvirtim hora frăției
Pe pămîntul Romîniei.

A sosit ziua dreptății,
Ziua sfînt'a libertății!
Bradu 'n munte înverzește
Romînia 'ntinerește.

Ardelean, copil de munte,
Ian ridic'acum cea frunte
Și te 'nsuflă de mîndrie
Că'mi ești fiu de romînie.

Ardeleni! Lumea ne vede,
Mama dragă'n noi se 'ncrede,
Că de-acum Romînu 'n lume
A fi vrednic de-al său nume.

Ura frați în fericire,
Ura frați într'o unire:
*Să 'nvirtim hora frăției
Pe pămîntul Romîniei.*

De sigur numai stingăciile din strofele de la mijloc l-au făcut pe d. Coșbuc să atribue poesia aceasta lui Eliade Radulescu. În realitate este întregă a lui Alecsandri și autograful ei, intitulat tot «Hora Ardealului», se găsește la «Academia Romînă» (Mss. 1497) într'un caețel de versuri, dedicate de bardul din Mircești amicului său Costache Negri. Hora poartă data: Brașov, 1848.

Odată stabilită că «Hora Ardealului» e a lui Alecsandri, trebuie să punem tot în sarcina lui: «15. *Maiă, 1848*», o altă poezie revoluționară, tipărită sub aceeași iscălitură de «Un Român» în «Foaia pentru minte» p. 145 din același an și avînd următoarea strofă la început:

Fraților nădejde bună: Fiți cu toți 'n veselie,
Cerul însuși ocrotește scumpa noastră Romînie!
Azi e ziua de 'nviere a Romînului popor,
Care singur își vestește dulce, mindru viitor...

Probabil inferioritatea acestor versuri față de «Marșul lui Cîrlova» și de poesia lui Mureșanu l-au determinat pe Alecsandri a-și nesocoti feții din 1848 la întocmirea edițiilor sale de poezii și a nu-i primi în rîndul celor cu paternitate recunoscută.

IL. CHENDI.

În sala Ateneului român, fiind de față un public numeros, aproape din toate clasele orășenești și o sumă de oameni din înalta societate, — s'a dat Sîmbătă, la 15 Maiu, al patrulea concert al harnicei societăți «Carmen», de sub conducerea d-lui D. G. Kiriac. Programul, bogat și bine întocmit ca totdeauna, avînd un caracter pronunțat românesc, a fost executat și de astă dată spre deplina mulțumire a publicului și spre lauda meritată a conducătorului și a membrilor corului; numai unele mici asperități de execuție au arătat că timpul de pregătire a fost prea scurt pentru înlăturarea lor. Punctele programului au fost următoarele: *Cîntec de plecare* (îmn războinic; solo și cor) de Měhl, *Coruri religioase* («Cu noi este D-zeu»; «Cîntarea Heruvimilor» și «Îngerul a strigat») de D. G. Kiriac; *Coruri populare*: «Cîntă cucul, se rotește», de D. G. Kiriac; «Auzi valea și Bobocel și inele» de I. Vidu; *Coruri românești*: «Jalea orfanului» de D. G. Kiriac; «Dor-dorule» de G. Muzicescu, «Răsunet din Crișana» de I. Vidu, «Hora Izvorul» de Gr. Ventura; «Treciui valea» de I. Mureșianu. Mai mult au plăcut, și au stors aplause repetite compozițiile populare ale d-lui Kiriac, în deosebi bucata «Cîntă cucul și vioaiele compoziții, tot populare, ale d-lui I. Vidu, cunoscutul compositor bănățean, care a eucerit multe simpatii și aici în țară. De asemenea au plăcut corurile religioase ale d-lui Kiriac și melodiile d-lui Mureșeanu și G. Muzicescu, deși acesta are unele compoziții și mai frumoase: «Hora» d-lui Ventura ne-a amintit începuturile stioase ale muzicii românești *teatrale* (în ori-ce sens) care se datoresc în mare parte d-sale. D-șoara Margareta *Iamandi* a executat cu mult talent și precisiune «Sonata în sol minor» de *Schumann*, și a fost aplaudată călduros, iar d-ra Elena *Boneiu*, care posedă o voce dulce și limpede, a fermecat auditorul cu două melodii populare, excelent cîntate, și a fost bisată.

D-l Kiriac, a cărui activitate neobosită a reușit să trezească în scurtă vreme un larg entuziasm pentru muzica populară, tocmai în București, unde roiesc artiștii străini, poate fi mulțumit de noua d-sale isbîndă, iar noi regretăm din suflet că totuși se găsesc invidioși cari să-l atace cu patină și să-î bănuiască intențiile cele mai desinteresate, cum făcea mai deunăzi cineva în «Gazeta Artelor», anunțînd cu multă risipă de vorbe, pe cit de grele, pe atît de necumpănite, o campanie de nimicire împotriva d-lui Kiriac, — campanie fără nici un rost, care poate atrage de sigur pe alții decît pe oamenii de bun simț.

Seminariul de filologie românească de sub conducerea d-lui dr. Weigand îmbogățește c'o nouă lucrare literatură științifică germană, privitoare la limba noastră. D. Alexandru Bogdan, fost membru al Seminarului, a tipărit, ca teză pentru luarea doctoratului la facultatea de litere și filosofie din Lipsca, un studiu asupra versificației lui Eminescu (*Die Metrik Eminescus. Inaugural-Dissertation etc. Leipzig, Druck von August Pries. 1904, pp. 80 în 8°*). Este un tratat foarte conștiincios, alcătuit cu acea metodă științifică severă, care este una din însușirile de căpetenie ale cercetărilor germane.

Meritul d-lui Bogdan este cu atît mai mare, cu cît lucrarea d-sale înseamnă nu numai înflăcărare serioasă a versificației românești, ci și un început fericit, care va servi ca punct de plecare pentru studiile ce se vor face de-acî înainte în această direcție. Din introducerea tesei aflăm că d. Bog-

dan are de gînd să continue firul cercetărilor pornite de d-sa și să ne mai dea în viitor alte monografii de metrică romînească, ceea ce nu ne poate de cît bucura, tesa d-sale fiind ea însăși o monografie bine încheată, care îndreptățește multe speranțe. Lucrarea va fi primită cu aceeași plăcere și din partea romanistilor, cari pîn' acum n'aveau nici un mijloc de-a studia sub acest aspect legăturile limbei romînești cu celelalte limbi romanice. Cartea d-lui Bogdan le va fi bine venită, mai ales că Eminescu reprezintă o epocă nouă și 'n versificația romînească, precum crede cu toată dreptatea cercetătorul minuțios și ager al metricei sale.

În numărul cel mai nou al revistei sale *Săptămîna* (No. 74, an. III), d. George Panu publică un articol interesant asupra *ziarismului*; articolul e inspirat de viața gazetelor din țară și se referă în special la felul de-a fi al gazetarilor noștri. Știm cu toții rolul remarcabil al d-lui Panu în presa romînească, și nu cred că mulți din cititorii *Luptei* de odinioară vor fi uitat cît de bine era făcută acea gazetă. Observațiile și reflexiunile d-lui Panu sînt deci cu atît mai prețioase, cu cît ele ne vin de la un vechiu și strălucit gazetar, care-i de sigur foarte competent în această privință. Tema d-sale e să combată pretenția gazetarilor că ar fi oameni de *vocațiune* și că activitatea lor ar însemna împlinirea unei *misiuni*. D. Panu mărturisește cu multă sinceritate și cu tot atît spirit și pătrundere a propriului suflet:

«...Nu m'am făcut ziarist fiindcă am simțit o vocațiune, nici am crezut vredată că am o misiune mare de îndeplinit în societate; m'am făcut ziarist fiindcă simțeam necesitatea ca să-mi exprim ideile și că e mult mai ușor a le exprima într'o gazetă de cît a scrie volume. Volumul este totdeauna ceva serios care-ți impune oare-care obligații, apoi nu poți scoate în fie-care zi un volum pe cînd eu simțiam necesitatea de a-mi exprima ideile în fie-care zi...»

Trecînd la cauzele pentru care scrisele gazetelor noastre se uită atît de ușor (adese ori ele ar merita să nu fie cetite de loc), d. Panu nemerește, constatînd că explicația cea adevărată e numai *«calitatea inferioară a producțiunii»*, provenind din *«insuficiența preparației»* precum și a *«mediocrității creerului»*. Ci nu mai este atît de întemeiată părerea d-lui Panu: că toate aceste pricini s'ar reduce «pur și simplu» la faptul că *munca nu este remuneratorie*. Căci însuși d-sa termină cu vorbele caracteristice: «eu m'ași mulțumi în gazetărie ca să fie mai puțin de cei cu vocațiune, a căror vocațiune i-a făcut să nu sfîrșească de cît patru clase primare; mai puțin de aceia care cred că au o misiune de îndeplinit și care în realitate fac o treabă mizerabilă...» Ei bine treaba de care pomenește d-nu Panu este de sigur și astăzi prea bine remunerată; există într'adevăr gazetari care pentru «insuficiența preparației» lor și pentru «mediocritatea creerului», ferit cu cea mai mare grijă de colbul școlii, sînt plătiți cu aceeași monedă, ca ori-ce magistrat, funcționar superior, profesor, etc. Așa dar nu munca puțin «remuneratorie», ci alte pricini, *de ordin moral*, ne-ar lămuri mai ușor asupra «calității inferioare» a producțiunii noastre gazetărești. Căci, nu atît gazetarii cu patru clase primare sînt de osîndit aici, cît mai ales acei cari—ei însăși cu studii uneori tot așa de temeinice—i-au luat și-i iau în serios, ca pe niște scriitori de *vocație* și cu *misiune!*.— I. SCURTU.